

BUITEN

12^B JAARGANG N°. 37.

ZATERDAG 14 SEPTEMBER 1918.

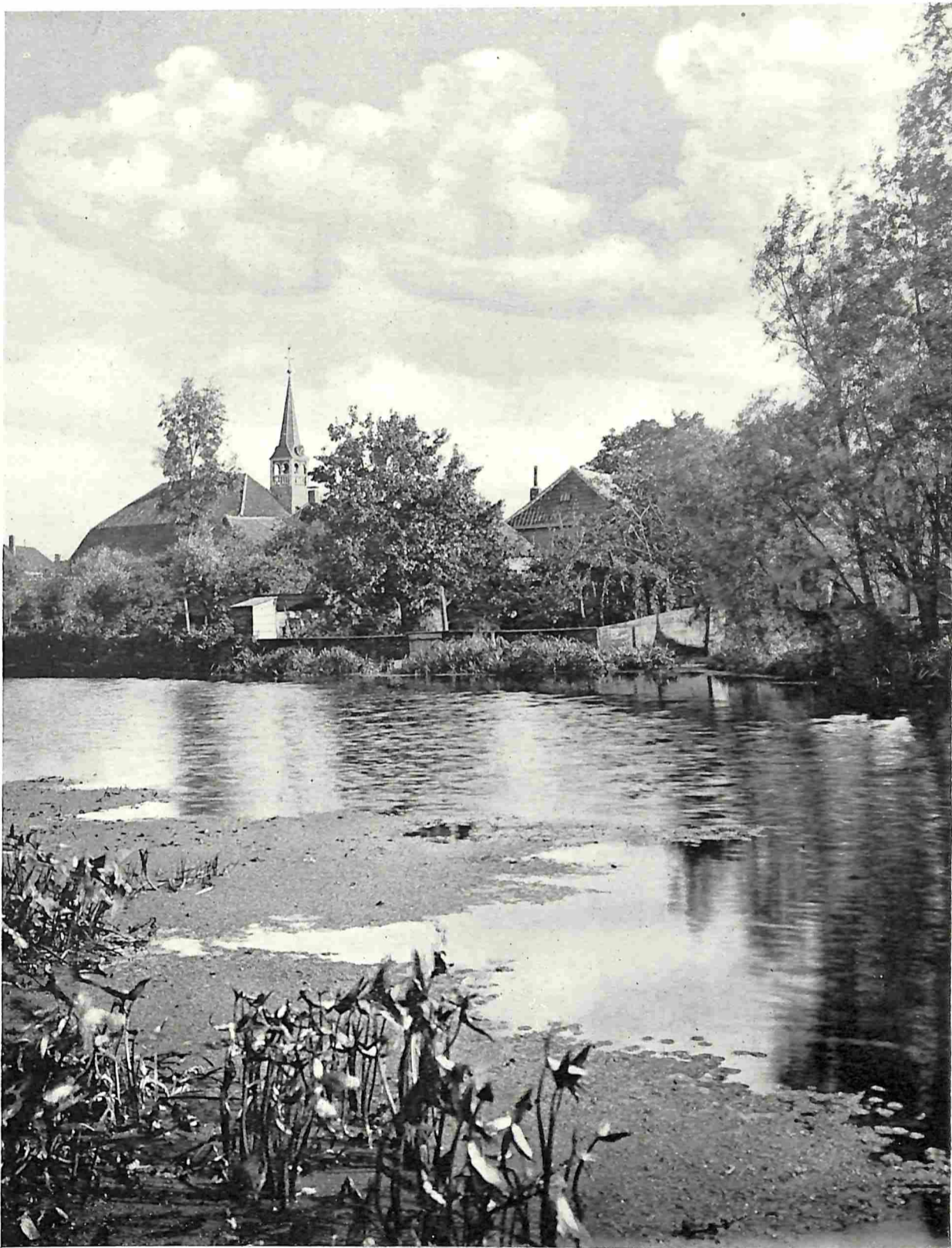

Foto C. Steenbergh.

BIJ ZWARTSLUIS.

„Dat heb ik gehoord,” zeide Peter. „Je hebt dan al een heele reis achter den rug.”

De halfbloed haalde de schouders op. „'t Is gemakkelijk genoeg. Je drijft eenvoudig zes dagen lang de Spirit Rivier af.”

„Wat hadt je alzo te doen op Fort Enterprise?” vroeg Peter.

„Ik ree' met een span paarden om balken te halen voor de houtzagerij,” zeide Poly. „Werk genoeg op Fort Enterprise.”

„'t Is de meest winstgevende post van de Compagnie,” merkte Peter op tegen Ambrose. „Ze kunnen daar net doen zooals ze zelf willen.” De blik die deze opmerking vergezelde, deed Ambrose begrijpen dat het een goede plaats zou zijn voor Minot en Doane om een filiaal op te richten.

„Wat denk je van de plaats, Poly?” vroeg Ambrose.

De halfbloed stak zijn handen omhoog en rolde dramatisch met de oogen.

„Wa! wa! Towasasuak! 't Is er fijn! Net als in de groote wereld! Factor woont in een groot huis, heelemaal van gladde planken gemaakt en geel en rood geschilderd, net as de zon. Ik heb nog nooit zoo'n huis gezien, met zooveel kamers vol mooie stoelen en tafels, die glimmen. Hij is zoo rijk, dat hij dekens op den vloer legt om over te loopen, wat jullie een karpert zou noemen. Iederen dag heeft hij een witte doek op de tafel, en een klein doekje om zijn handen aan af te veegen! Ik heb 't zelf gezien! En zilveren schalen!”

„Dat is nog eens deftig!” zeide Peter, met een grappig rollen van zijn oog in de richting van Ambrose.

„Er is veel landbouw bij de rivier op Fort Enterprise,” hernam Poly, „en er groeit hoopen graan. Er is een molen om koren te malen. Hij loopt door stoom, net als een stoomboot. Ze eten boter en eieren op Fort Enterprise en vinden dat heel gewoon. Met Kerstmis heb ik kalkoen met saus gehad. Ik ga d'r zeker weer naar terug.”

„Ze zeggen, dat John Gaviller een hard man is,” zeide Peter.

Poly haalde de schouders op. „'t Kan zijn. Mij is hij niks schuldig. Ik moet anders wel zeggen dat ik geen graan voor hem zou willen verbouwen of mijn pelzen aan hem verkoopen. De menschen die dat doen zijn zijn slaven. Maar een sterk man betaalt hij een goed loon. Ik neem zijn loon aan en trek me verder niks van hem aan.”

„Maar wacht es!” riep Poly uit met schitterende oogen. „'t Wonderbaarlijkste dat je op Fort Enterprise kunt zien, is 't elektrische licht! 't Scheen in kleine papfleschjes. John Gaviller klapte in z'n handen, zoo, en wa! 't schitterde! De Indianen denken dat 't toovernarij is, maar zoo dom ben ik niet. Ik weet dat John Gaviller de elektriek in een machine in den molen maakt. Ik heb de machine zelf gezien. Ik zag er blauw vuur in, net vallende sterren. Gaviller stuurt de elektriek naar het magazijn in een draad. Hij stuurt 't ook naar z'n huis. Ze zeggen dat hij er zijn eten ook op kookt, maar dat zal wel een leugen wezen. Ze zeggen dat als je die draad aanraakte, dat je dan tot het dak zou springen. Ik heb 't maar niet geprobeerd.”

Peter lachte onderdrukt. „Slimmerd!” zei hij.

De wonderen van Fort Enterprise waren niet nieuw voor Ambrose. Andere reizigers hadden den vorigen zomer hetzelfde verhaal meegebracht. Hij luisterde slechts half toe met het air en den glimlach die door de beleefdheid geëischt werden, en vervolgde verder zijn eigen gedachten. Peter daarentegen, die een intens behagen schiep in zijn nederige vrienden, spoorde Poly aan alles te vertellen wat hij wist. De halfbloed vertelde van het binnenbrengen van de wintervangst aan pelzen, van het te water laten van de groote stoomboot voor het zomerseizoen, en nog vele andere dingen.

„Ja, Enterprise is een wondere plaats!” zei Peter aanmoedigend.

„En er is nog iets,” zeide Poly trotsch, „op Fort Enterprise is een blank meisje!”

Deze eenvoudige volzin had de uitwerking van het luiden van een stormklok in den mijmerenden Ambrose. Hij trok een ondoordringbaar masker over zijn gelaat, en leunde verder achterover in de schaduw.

„Zoo!” zeide Peter, met een blik in de richting van zijn jongeren compagnon. „Dat wist ik nog niet! Wie is het?”

„Colina Gaviller, de dochter van den factor,” zeide Poly.

„Is ze werkelijk blank?” vroeg Peter voorzichtig.

„Blank als frambozenbloesem!” bevestigde Poly, met heftige gebaren, „blank als wolken in den zomer! Blank als suiker! Haar haar is goud als koningskaars; haar oogen zijn blauw als het meer als de wind er 's morgens over gaat.”

Peter keek wederom naar zijn compagnon, doch Ambrose zat het verst van het venster, en er was niets op zijn gezicht te lezen.

„Sjonge, sjonge!” zeide Peter. „Maar was haar moeder ook een blanke?”

„Ze zeggen van wel,” zei Poly. „Ze is al lang dood.”

„Wanneer is dat meisje gekomen?” vroeg Peter.

„Verleden herfst voor de vorst,” zei Poly. „Ze kwam op een vlot de Spirit Rivier af van de Crossing. Michael Trudeau en zijn vrouw brachten haar. Haar vader wist niet dat ze kwam. Haar vader wou dat ze in de buitenwereld bleef om een dame te worden. Zij zei van nee! Ze zei dat ze genoeg had van dames! Michael vertelde me dat ze dat gezegd had. Altijd wil ze maar op een paard zitten en roeien in een cano en jagen. Michael zegt dat ze dapperder is dan een man. John Galliver zegt dat ze van 't zomer weer terug moet. Zij zegt nee! Zij is niet bang voor hem. Ik voor mij geloof,

dat ze graag 't eenige blanke meisje van de streek is, net als een koningin!”

„Hoe oud is ze?” vroeg Peter.

„Twintig jaar zegt Michael,” antwoordde Poly. „Ah! Maar ze is mooi,” ging hij voort. „Ze loopt zoo zacht en mooi als een mooi jong paard! Ze zit op haar paard als een bloem op z'n steel. Zij en ik zijn ook goeie vrienden. Ze zegt dat ze me graag mag omdat ik eenvoudig ben. 's Winters rijdt ze dikwijls met me mee als ik met m'n span uitga, en dan jaagt ze in 't bosch terwijl ik oplaad.”

„En wat zei Eelip daarvan?” vroeg Peter schertsend. Eelip was Poly's vrouw.

„Eelip?” vroeg Poly verbaasd. „Colina is de dochter van den factor,” legde hij zorgvuldig uit. „Zij woont in een groot huis. Ik zou mijn hand willen afsnijden om haar een dienst te doen.”

„Miss Colina heeft zeker overvloed van vrijers, he?” vroeg Peter.

Ambrose wachtte ademloos het antwoord af.

Poly schudde zijn krullekop. „Wie zou er voor haar zijn?” vroeg hij. „Macfarlane, de marechaussée, is te dik, de dokter is te oud, zijn haar is al grijs, de pastoor is een klein, bang mannetje. Allemaal zijn ze bang voor haar. Haar trotsche blik maakt ze allemaal bang. D'r zijn geen andere blanken. Zij is een vrouw. Zij moet 'n meester hebben. Maar d'r is geen man in 't land die daar flink genoeg voor is!”

Terwijl Poly zijn sigaar weder aanstak, heerschte er een korte stilte in de bloklut. Ambrose had geen ander teeken gegeven dat het verhaal van Poly indruk op hem maakte, dan door een licht trillen der neusvleugels. Doch Peter die hem heimelijk gadesloeg, zag hem een oogenblik de oogleden opslaan en zag zijn donkere oogen gloeien als kolen. Peter moest innerlijk lachen, en zei: „Vertel nog eens wat over haar, Poly.”

Ambrose voelde zich dankbaar gestemd jegens zijn compagnon. Hij dorstte naar meer, als een woestijnreiziger naar water, doch hij durfde niets zeggen, uit vrees voor wat hij zou verraden.

„Ik zal je eens vertellen hoe ze Michael Trudeau's leven redde,” zeide Poly, maar al te bereid om aan Peter's verzoek te voldoen. „Ik ben van 't zomer de eerste die de rivier afkomt, anders hadt je 't al gehoord. Michael heeft 't me al vaak verteld. Nog nooit heb ik zoo iets gehoord. Een vrouw die een man redt! Wa! Iedere Zaterdagavond vertelt Michael 't in den winkel. En John Galliver gaf 'm voor twee dollar van de beste tabak. Je moet maar gelooven dat Michael blij was dat de dochter van den factor 'm gered heeft. De ouwe man was net zoo trotsch alsof hijzelf Michael gered had!”

(Wordt vervolgd.)

BOEKBESPREKING.

Mr. W. J. L. van Es. De Fransche Nederlanden. 1918.

C. M. B. Dixon & Co., Apeldoorn.

Tot welk een krom en verdraaid ding is de vaderlandsliefde geworden, in de laatste tijden! Van de natuurlijke liefde tot zijn land, de streek waar men is geboren, is opgegroeid, waaraan tal van banden ons binden, tal van herinneringen voor ons zijn verbonden, van die liefde die ieder aangeboren is, verwerd ze tot een ding, dat op de scholen aangekweekt wordt, tot een liefde voor iets uiterlijks, een op de kaart door grenslijnen aangegeven lapje grond.

De vaderlandsliefde van Mr. van Es is vrij wat gezonder en wordt niet bepaald door staatkundige grenzen. Zijn vaderland is Groot-Nederland, waar de Dietsche tale klinkt. Nu moge men een even hartelijke liefde voor alle deelen van den Nederlandschen stam al even onnatuurlijk vinden als de hierboven beschrevene, niet meer dan natuurlijk is 't, dat men iets van de liefde voor de eigen streek overdraagt op streken, die daarmee in veel opzichten iets gemeen hebben, in de eerste plaats de taal. En begrijpelijk, dat men zich ergert aan de buitengewone onverschilligheid onzer landgenooten voor een merkwaardig stukje der Nederlanden, n.l. dat hetwelk door Lodewijk XIV van de Spaansche Nederlanden werd afgescheurd en waar nog door 180.000 menschen onze taal wordt gesproken.

Intusschen, deze ergernis vervult slechts weinigen; maar tot die weinigen behoort Mr. van Es.

Het boekje, welks titel hierboven is vermeld, is weder een poging van hem, om belangstelling voor deze streek te wekken, en voor het lot van hen, die er geen onderricht ontvangen in de eigen taal en te weinig onderricht om de vreemde taal machtig te worden. Waar van krachtige protesten der bewoners tegen de behandeling onzer taal in de Fransche Nederlanden tot dusverre geen sprake is geweest, kan men de Fransche Regeering haar houding ons inziens niet al te euvel duiden. Men mag evenwel de hoop uitspreken, dat het einde van dezen oorlog een eerlijke toepassing van het zelfbeschikkingsrecht der kleine volken zal brengen, ook voor de Fransche Nederlanden.

Moge Mr. van Es slagen in zijn streven om eenige liefde te wekken bij de bewoners van het hart der Nederlanden voor het vaderland van Michiel de Swaen en Jan Bart. Wij wenschen zijn boekje, dat met eenige platen en een kaartje, aan ons blad ontleend, verlucht is, in veler handen. L.

Verbetering.

Men leze in het nummer van 24 Augustus l.l. blz. 406, 2e kolom, regel 22 van beneden, in plaats van *Laudanum*: *Laudamus*.

Foto C. Steenbergh.

ENGHUIZEN BIJ ZEVENAAR, VOORZIJD.

ENGHUIZEN BIJ ZEVENAAR.

WIE het rustige, landelijke stadje Zevenaar bezoekt, zal bij het opwandelen van de hoofdstraat, de Kerkstraat genaamd, al spoedig een hek aan zijn rechterzijde ontwaren. Dit hek is de toegang tot Enghuizen. Een wandeling door een vrij lange, door geboomte omsloten, oprijweg voert naar een mooi oud park, en daar middenin ligt een monumentaal huis. De indruk, die het op den bezoeker maakt, is hecht en krachtig en toch vertoont het gebouw tevens een soort van zomersche gezelligheid. Een fraaie toren met spitse dakkap door peervormigen bol overtopt, flankeert het aan de noordwestzijde. Een breede bordestrap voert naar de hoofddeur, die in een kroonlijst gevat is. Sober liggen in rechte lijnen de vensters daaromhenen, en het dak is bekroond met een kantig siertorentje, met peervormige top als van den toren.

De achterzijde heeft nog wel zoo vriendelijk aanzicht, onderbroken als de vlakke pui hier is door een in het midden uitgebouwd koepel. De toren in rooden baksteen, eerst kort geleden in den ouden stijl herbouwd, geeft met zijn aardigen vorm, zijn mooie vensters met zwart en witte blinden, die als geopende oogleden zijn, met de in den muur aangebrachte wapens en de grillige klimopbekleding, een min of meer romantisch uitzicht aan het geheel. Het huis zelf, het moge dan al niet door ouderdom den beschouwer aantrekken, doet sympathiek door een zekere behaaglijke rust, die eruit spreekt.

Deze stemming van groote rust is in een niet mindere mate eigen aan het park, hetwelk het huis onmiddellijk omgeeft. Het zware donkere geboomte wordt naarmate men het gebouw nadert, wat schaarscher, terwijl op de open plek vlak voor het gebouw nog enkele afzonderlijke boomen gevonden worden, waaronder vooral een zeer machtige kastanje opvalt. Een groot grasveld aan de achterzijde is omgeven door allerlei geboomte. Reusachtige sparren doen als enorme duistergroene kegels aan. Een vijver, een grillig spel van bosschages en van forsche enkelingen, wier kruinen zoo dicht en zoo weidsch als gansche bosschages zijn, een hof van hagen en lagere heesters, en dat wilde lustoord omvangen door oude ernstige muren.

De afgeslotenheid van dit schoone en genoeglijke oord maakte een ongewonen indruk op ons, die toch reeds zoovele kasteelen in alle oorden des lands zagen. Hoe eigenaardig is de ligging. Hier nu eens niet een landgoed, dat men al aanwandelend van verre als een beheerscher der streek ziet oprijzen. Hier ook niet een kasteel, dat men van den landweg af met zijn voorplannen van gazons en lage heggen ziet liggen tegen den diep-donkeren achtergrond van zijn park. Hier nu eens niet een heerlijkheid, die haar lieflijke rust en natuurschoon met eenzame afgelegenheid be-

koopt. Neen, Enghuizen is op gansch andere wijze karaktervol. Het ligt geheel verborgen en nochtans midden in de samenleving der menschen. Gelijk een reusachtige stadstuin zoo vlak aan straat ligt het park; midden in het stadje, kan men zeggen, en nochtans, tegelijkertijd is de plaats zoo vrij en zoo landelijk als ware zij uren gaans van bewoonde centra verwijderd. Daar dadelijk buiten dat hek is het gedoe van het stadje; door die straat komen en gaan de bezoekers, dagmensen, wandelaars en voerlieden; daar zijn logementen en koffiehuisen, boeren en kooplieden drijven er hun handel. . . . Maar de plaats Enghuizen, ofschoon zoo goed als daar middenin gelegen, verneemt daar niets van, en leeft haar eigen, voornamer leven, in een fiere rust temidden van haar machtig geboomte, dat alle geluid en alledaagschheid dempt. Het is een zeer bijzondere woning door zijne ligging, dit Enghuizen. . . .

In de genealogieën van den ^{*}Nederlandschen adel vindt men de heeren van Enghuizen niet meer opgeteekend. Wat hier omtrent huis en geslacht volgt, is ontleend aan oude archiefstukken.

Vóór of in 1367 is het huis gesticht door de graven van Loë, en in den windvaan van het huis vindt men nog hun wapen aangebracht, zijnde een zwart pothengsel op een gouden veld.

Na de Von Loë's komen als eigenaars voor graaf van Alders Bochum in 1620, van Aeswijn, von der Brughenei, ook wel genoemd van Haesenkamp (in 1707).

Deze familie verkocht het bezit op 1 Mei 1745 voor 7600 thaler aan Rutgers van Carnap. Reinier Pelgrom kocht het 16 Februari 1768. Van hem ging het 21 April 1799 over aan Johannes Wernerus Pelgrom, wiens weduwe Johanna Maria Boelhauer in het begin der 19e eeuw met 5 minderjarige kinderen het huis bewoonde. Van het geslacht Pelgrom eindelijk Motz, die het thans nog bewoont.

De oudste oorkonde berust in het archief van de stad Düsseldorf, en draagt de jaartallen 1366—1367; daarin leest men, dat Diedrich graaf von Loë von Enghausen met hertog Johan van Cleve lijfeigenen ruidde.

Enghuizen is in het bezit van een jachtrecht, en de heer van Enghuizen was destijds beschreven in den landdag van Kleef, nummer 64 der riddercedulen ten oosten van den Rijn. Enghuizen was steeds een alluviaal goed.

In 1894 werd de bezitting vergroot door toevoeging van het adellijk huis Swaenepoll en omgeving, waarvan als oudste bewoners voorkwamen een familie Von Cloeck, een geslacht dat zeer gezien was in de Lijmers. Het bezat o.a. de heerlijkheden Berencloau en Rijswijk. Nog heet naar hen de Cloecksche Tiend.

Men vindt in Zevenaar een gasthuis, het Loë-gasthuis genaamd. Deze inrichting werd gesticht door ridder Johann von Loë en zijn gemalin Stinia von Eyl in 1467. Duidens een acte, in het jaar 1468 voor rechter en schepenen van Zevenaar opgemaakt, is voor de stichters aan het fonds verbonden een altaar in het koor van de Sint Andreaskerk, die aan onze-lieve-Vrouw was toegewijd. In dat koor hadden de heeren van Enghuizen steeds het recht een bank te zetten.

In December 1898 werden door den laatsten eigenaar ontdekt op een en driekwart meter onder den beganen grond zeer zware fondamenteen, ter breedte van één en driekwart meter, vermoedelijk van een vroegeren toren. Zij bestaan uit steenen van 28 tot 30 cm².

Tegelijkertijd werden onder den grond gevonden gekleurde tegels en roode steenen met opgedrukte figuren; ook riddersporen uit de 14e eeuw, en o.m. ook nog een bronzen halve-maanvormig vizierstuk van een wapenrusting van een ridder; dit sieraad is volkomen bewerkt als de oostersche sieraden, in den trant der in deze landen na de kruistochten in zwang gekomen harnasversieringen.

Voor of in 1367 is het huis ^{* * *}gesticht, schreven wij, dat wil zeggen, dat in dat jaar voor het eerst in oude bescheiden de naam van het kasteel voorkwam. Men vermoedt, dat de stichting van het eerste huis aldaar nog al wat vroeger geweest is; men vergeet niet, dat de tijd en plaats van oorsprong der waarlijk oude kasteelen gewoonlijk geheel onbekend is. Het kon den bouwer en bewoners maar zowat niets schelen of anderen later benieuwd zouden zijn naar de reden waaróm, de omstandigheden en tijd waarin zij hunne sterkten bouwden, en ze hebben er geen aantekeningen van betekenissen omtrent achtergelaten; eigenlijk waren deze goede menschen nog maar vrij onbedreven in de schrijfkunst, iets wat wij met onze university-extension en duizelingwekkende rotatiepersen van zoo veel knoopen in een seconde, ons maar ampertjes kunnen voorstellen; een daghit in deez' verlichten tijd is meer geletterd dan een vorst over volken uit die onalphabetische periode; kort en goed, er werd omtrent den bouw en den heelen rompslomp die eraan vast zat niets opgeschreven, en wat er van op papier stond, werd door niemand een aankijken waard gekeurd. Maar zoo op het eind der 13e en de 14e eeuw kwam het samenstellen van stukken omtrent oorsprong van adellijke geslachten en hunne kasteelen gaandeweg meer en meer in zwang; de oudere stukken werden vanonder het spinrag voor den dag getrokken, en het is omstreeks dien tijd dat een overgroot aantal van edele geslachten en versterkte heerlijkheden wel als het ware uit den grond lijken te rijzen. Een onnoemelijk aantal oorkonden van stichting en vestiging dragen jaartallen uit dat tijdvak; de historie der kasteelen begint, de geregelde genealogiën der families vangen om dien tijd aan. Voor dien tijd is in het algemeen wat men heet te weten op dat gebied maar gissing.

Die 13e en 14e eeuw is zoo'n beetje de tijd, waaruit een adellijke familie of een andere die zichzelf respecteert, dient testammen. En het kasteel naar advenant... Evenzoo goed als een vrouw gaarne, wanneer haar leeftijd ter sprake komt, het cijfer daarvan met een paar jaartjes vermindert, zoo coiffeert men een kasteel door zijn leeftijd een paar eeuwtjes hooger te nemen dan die in werkelijkheid is... Alles moet zijn eisch trouwens nu eenmaal hebben. Als, naar de oude zegswijze, brood een dag, kaas een jaar oud, en wijn nog wat ouder zijn moet, dan moet een adellijk kasteel zoo'n eeuw of zes achter den rug hebben, zij het dan ook achter een gerestaureerden of een in den ouden stijl herstelden rug...

* * *

Al dadelijk bij het binnentreden bevindt men zich in een ruime vestibule, die met zijn smaakvolle sobere aankleding een gezelligen indruk maakt. In den achtergrond rechts ziet men een open trap omhoog rijzen; daaronder voert een doorgang u naar een ruim vertrek, de koepelkamer geheeten, wijl zij in den aan den achtergevel uitgebouwen koepel ligt, en van waar dus een voortreffelijk uitzicht in het park is. Een oud-modische klok, een paar aardige stoelen, een antiek tafeltje, waarop een vaas met verscheidene veldbloemen staat, een Engelsche prent aan den muur, en zoo, stempelen de vestibule tot een interieur van klinkklare gezelligheid, een dier koele en plezierige hallen, welke bij het groote landhuis hooren als een titelblad bij een boek.

De toegang tot genoemde koepelkamer vanuit de achterhal wordt afgesloten door een buitengewoon fraaie deur in rococo-stijl, een toonbeeld van keurig houtsnijwerk; vooral de zwierige kuif als van een kostelijke oudmodische kast en de luchtig sierlijke overkruising der matglazen ruiten zijn een plezier om te bezien. (Zie de afb. op bladz. 439).

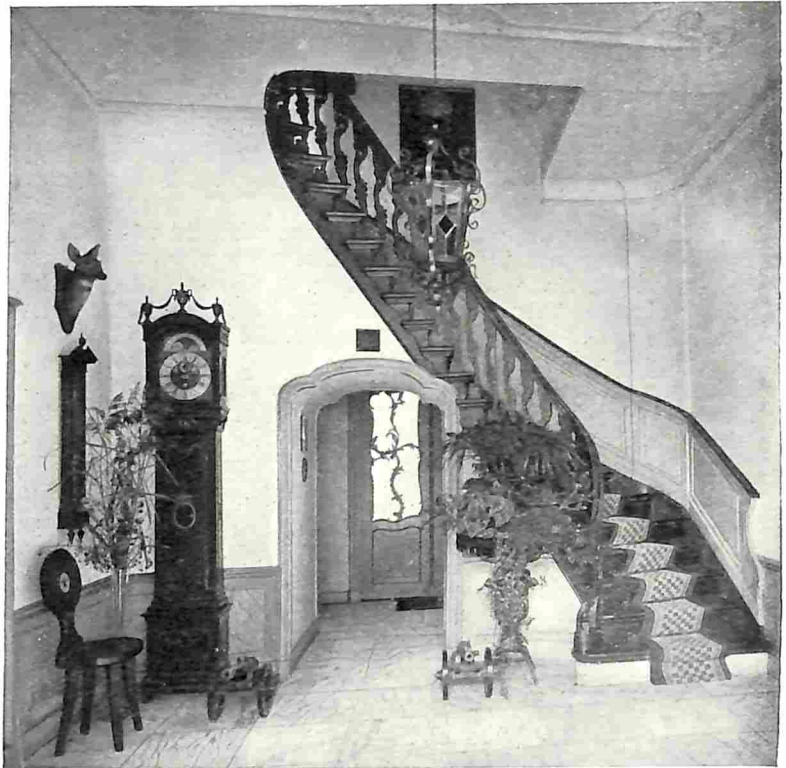

Foto C. Steenbergh.

ENGHUIZEN BIJ ZEVENAAR. DE HAL.

Bij het doorwandelen der vele vertrekken van het ruime huis troffen verscheidene ervan ons door hunne stemmige statigheid. Zoo een voorzaal vooral met mooie betimmering en een aantal fraaie schilderijen; een andere zaal wederom behaagde ons door haar genoeglijke wandtapisserie van voorname landschappen, terwijl we in de groote eetzaal het zeer bijzondere goudleeren behangsel, het rijkbewerkte plafond en den kunstigen stijlvollen schoorsteen bewonderden. Boven vindt men de slaap- en logerkamers, en in het sousterrein een kleinen doolhof van gewelven, — machtig uitgespannen, zware steenbogen, die gelijk reusachtige, gespierde armen het gansche gebouw torsen.

De genoeglijkheid en eenvoud, de statigheid der zalen en kamers, in welke nochtans een stemming van intimiteit heerscht, lijkt ons kenmerkend voor dit huis. Elke menschelijke woning, die het bezien waard is, treft door iets karakteristieks, voor Enghuizen is het karakteristieke de bovengenoemde eigenschappen der vertrekken. Er is een onmiskenbare huiselijkheid aan dit alles. Hoe menigmaal treft u in gebouwen van zoo weidsche afmetingen een zekere verlatenheid, een zekere kilte, die bewoond als ze zijn, nochtans den indruk van onbewoonbaarheid geeft. De groote lijnen, de machtige verhoudingen der wanden en zolderingen zijn dan als een soort anachronisme, waarmede de bewoners geen weg hebben geweten. Het is er doodsche statigheid, waar men ook gaat. De moderne geest der bewoners heeft zich niet kunnen aanpassen aan den oudmodischen zwier der vertrekken. Er is geen zweem van intimiteit. Doch hier in Enghuizen is het gansch anders gesteld. In de kamers, welke geregeld in gebruik zijn, is een ik weet

ENGHUIZEN BIJ ZEVENAAR. ACHTERZIJD.

niet wat van huiselijkheid; een gezellig hoekje, 'n tafel, waarop een boek, een leeslamp, een handwerkje, een vaasje met smaakvol geschikte bloemen, een fleurig kleedje hier of daar op uitgespreid, een lief voorwerp van dezen of genen aard, een nietsje... het maakt alles tezamen den indruk, dat hier een innig-huiselijk leven wordt geleefd. Een blik in deez 'vertrekken overtuigt u reeds, dat hier oogen vol aandacht en handen vol keurige zorgelijkheid meesteressen zijn....

Een tochtje door het park nog, alvorens afscheid van dit zoo aantrekkelijk landgoed te nemen. In den warmen zomermiddag lag de groene grasvloer en blonk u tegen, de vijver dampte nauw merkbaar als een fijnen goud-wasem uit. Een schaars bespeurbare wind zuchtte zachtken in de als dicht gemetselde overvloedige kruinen der boomen en het waren als levende wezens die ademden. Ginds bloeiden wat bloemen. En onder een machtige kastanje, die een ontzaglijk tentdak gelijk was in de koelte, wederom als daarbinnen in de groote woning, een hoekje van gezelligheid geschapen; een bank, een tuintafel, wat stoelen... En o, die nobele rijke boom, de machtige kastanje. En ik gedacht den dichter, den onvergetelijken:

Schoone Kastanje, hoe blijde is uw groen,
Vol sneeuw witte keerskens gesteken,
Ze blinken, ze bloeien, ze dansen, ze doen,
hun dienaar ootmoedig geweken
Voor 't waaien van 't windtje, dat op en dat neêr,
Voor 't waaien van 't windtje, dat weg en dat weêr
Komt wandlende over uwe takken gegaan,
noch stille en laat staan
geen een van uw wentlende blaären!
Schoone Kastanje, hoe blijde
is uw groen.
een zee is 't, vol zadgroene
baren!

Door hare lieflijkheid en statigheid tevens is deze boom ook zoo zeer in overeenstemming met het huis. Hare grootte doet aan hare teedere intimiteit niet af; zoo is het ook methet huis gesteld, gelijk we zagen.

Wij hebben een vriendelijke herinnering aan Enghuizen behouden: een oord van rust, en van zekere voornaamheid temidden van het alledagsbedrijf van de kleine stad Zevenaar.

S.

De „Bath-Orde”

Onlangs vermeldde de bladen dat de Koning van Engeland aan Generaal Pershing het kruis van de „Bad-Orde” verleend had. Hoe prijzenswaardig het is, zoo veel mogelijk vreemde woorden te weren, toch kan men al te puriteinsch te werk gaan. Ik voor mij zou „Bath-Orde” liever onvertaald laten.

„The most honorable” Order of the Bath, van welke het Grootkruis indertijd o.a. aan Prins Hendrik werd verleend, is, na de Orde van den Kouseband, de oudste, over welke de Kroon van Groot Britannië beschikt. In rang der Engelsche orden is zij de vierde, maar in die van den Distel en St. Patrick kunnen geen vreemdelingen worden opgenomen.

Omtrent den oorsprong van haar naam bestaan verschillende lezingen; volgens de eene zou deze ontleend zijn aan het voorschrift dat ieder, die tot deze ridderschap toetreedt, zich vooraf aan een zekere reinigings-plechtigheid heeft te onderwerpen, volgens een andere zou de naam gekozen zijn in verband met de omstandigheid dat de stichter der orde kort voor haar instelling zijn bad verliet om een zitting te houden ten einde beslissing te nemen in een zaak van twee weduwen, die 's konings bescherming kwamen inroepen. Dit laatste vermoeden is minder waarschijnlijk, evenals een derde verklaring, volgens welke de ridderschildknepen in den nacht, voorafgaande aan de kroning des konings, voor zijn bad de wacht moesten houden.

Volgens sommigen zou de Bath-Orde gesticht zijn in het jaar 1399, bij gelegenheid van de kroning van Hendrik IV, en later vernieuwd zijn door George I in 1725. Het aantal grootkruisen is beperkt tot 25, terwijl een klasse grootkruis eereridders bestemd is voor vreemdelingen.

Aan de ridders was opgedragen het dekken van 's konings tafel, terwijl zij op den kroningsdag in hun ornaat vóór den koning reden. Het ordekleed bestond uit een langen, groenen tabbaard met lange mouwen en daarover gedragen karmozijn rooden fluweelen mantel, waarop de ster der orde was geborduurd.

Een eigenaardige ceremonie moet eertijds bij de investituur hebben plaats gevonden. Daags voor hun beëdiging gingen zij naar de Mis, gekleed in grauwe pijen, door een koord om de

lendenen bijeengehouden, terwijl een linnen muts het hoofd dekte. Den volgenden morgen, door muziek gewekt, legden zij voor den grootmeester den eed af „God te dienen, de Kerk te beschermen, den Koning te eeren en Weduwen en Maagden bij te staan.”

Daarna gingen zij, in fluweelen mantel van hemelsblauwe kleur getooid, en witte hoeden, versierd met witte pluimen, op 't hoofd, hun opwachting maken bij den koning. Na deze ceremonie trad 's konings kok hun tegemoet, zijn mes opgericht in de hand houdend, dreigend hun vergulde sporen te zullen afsnijden zoodra zij zich niet gedroegen als goede en trouwe ridders.

Het ordeteeken, ten slotte, bestaat uit een gouden, wit geëmailleerd malthezer kruis, op welks middenschild drie kronen zijn aangebracht, met het devies „Tria juncta in uno” — drie tot één verbonden — terwijl er onder staan de bekende woorden: „Ich Dien”.

F. W. DRIJVER.

Uit het Zieleleven der Dieren.

WELLEVENSKUNST.

DE oude, schoone waarheid, dat de staat niet is een gemeenschap om samen te leven, maar om wèl samen te leven, terwille van een ideale en in zichzelf genoegzame levenswijze, vonden we in de dierenwereld reeds gedeeltelijk bevestigd. Als er sprake is van wellevendheid en wellevenskunst denken we bij voorkeur aan dit mooie beginsel en het feit, dat de in het wild levende dieren den bestaansstrijd beperken tot het noodige. Daarnaast weten zij de verhoudingen op zulk een gepaste manier binnen zekere grenzen te houden, dat men bijna van een goeden toon zou kunnen spreken.

Bij de schaarsche watersprengen in Afrikaansch woestijngebied is alle gedierte in den omtrek van zulk een bron op diezelfde drinkplaats aangewezen. Wie echter denken zou, dat de onmiddellijke omgeving van zulk een bron het jachtterrein bij uitnemendheid zou zijn voor de roofdieren, vergist zich. Dit is onzijdig gebied; alleen wordt er een vaste volgorde voor de verschillende soorten in acht genomen, waaraan elke groep zich strikt houdt. Rainy vond die rangorde aan verschillende sprengen steeds dezelfde: eerst komt de neushoorn, daarna treden achtereenvolgens leeuwen, luipaarden en andere roofdieren toe. De anders zoo schuwe giraffen en gazellen bevinden zich immer in afwachting houding in de nabijheid en blijven op behoorlijken afstand tot hun beurt aanbreekt.

De vrede wordt op dat terrein niet verstoord, de dieren laten elkander ongemoeid den voor allen onmisbaren drank genieten. Hier kwam de noodzakelijkheid het sociale instinct tehulp bij geheel ongelijksoortige dieren. Binnen

de soortgroepen zijn de regelen van tucht uit den aard der zaak streng en treedt de sociale zin nog sterker aan het licht, de natuur leert daar het individu zich aan te passen aan het „Vis temperata fortior”, wat de onderlinge verhoudingen ten goede komt. Wat schadelijk is voor de gemeenschap wordt eenvoudig uit den weg geruimd. Zwakke en zieke ooevaars worden afgemaakt vóór de groote trek aanvangt, marmotten houden een inspectie onder hun soortgenooten alvorens de gemeenschappelijke winterkwartieren betrokken worden en dooden zieken of gewonden, of ze laten die aan hun lot over. Alleen gevonden marmotten zijn altijd ziekelijke of afgeleefde exemplaren, zegt Dr. Girtanner; ze zouden den winter niet doorkomen en door hun ongezonde uitstraling of bij sterven door lijkucht de slaapholen bederven.

Naast die onverbiddelijke gestrengheid, door het behoud der soort geboden, staan echter tal van voorbeelden dat de individus onderling elkander wel degelijk steunen en door de wereld helpen.

Tusschen een vlucht spreuwen die op een weiland voedsel zochten, werd b.v. een spreuw opgemerkt met slechts een poot, die natuurlijk minder vlug in zijn bewegingen was dan de overigen en blijkbaar door tal van anderen geholpen werd. Men liet een hapje voor hem liggen, nam hem een zelfgevonden buit zwakkere broeder tal van verdedigers. Vele gevallen zijn bekend. Een zwaan zag men een te water geraakte duif redden, kraaien bevrijden een in de takken vastgeklemd geraakten soortgenoot.

Zoo is het begrip omtrent datgene, wat in eigen of algemeen belang noodzakelijk gebeuren moet den hooger dieren lang niet vreemd. Huisdieren toonen dit soms zeer duidelijk, welopgevoede honden en katten zullen niet meer leven maken dan

Foto C. Steenbergh.

ENGHUIZEN BIJ ZEVENAAR.
HET PLAFOND IN DE GROOTE ZAAI.

noodig is om hun wensch te kennen te geven en vermijden daarbij hinderlijk op te treden. Een dame vertelde, dat zij haar kleine meid eens in de slede naar school bracht na een hevigen sneeuwval. Een lang, smal pad voerde naar het schoolgebouw, hoog lag de sneeuw aan weerskanten opgeschept. Op dit pad ontmoette ze een grooten St. Bernards-hond. Alsof ze tegen een mensch sprak zei ze: Jongen, we kunnen elkander niet passeeren hier, je moest even terugloopen! De hond keek haar een oogenblik aan, begreep wat er verlangd werd, maakte rechtsomkeert tot een plekje waar het pad iets breeder was. Daar liet hij haar als een heer passeeren met de slede en vervolgde daarna kalm zijn weg.

Een anderen hond was geleerd om van niemand iets uit de linkerhand aan te nemen en zou enkel uit een rechterhand iets aanvaarden hoe lekker het ook leek te zijn. Toen echter iemand, die zijn rechterarm verloren had, hem noodzakelijk uit zijn linker iets aanbieden moest, was deze hond de wellevendheid zelf door van zijn regel af te wijken en het gebodene steeds van dien man te aanvaarden.

Wat dunkt u, zou er voor de dieren geen wellevendheid bestaan?

G. DE GRAAF.

Foto C. Steenbergh.

ENGHUIZEN BIJ ZEVENAAR. DE DEUR IN DE KOEPELKAMER.

VAN DEN PHILOSOOF, DIE OP AVONTUUR UITGING.

ZEG niet, dat het uiterlijk bedriegt. Men behoefde onzen filosoof slechts eenmaal te zien om dadelijk van hem te kunnen zeggen: dat is in de eerste en laatste plaats een goedhartig kind, dat geen dier kwaad zou doen, allermint de ruige koolrups, die dwars over de wereld ligt en zich eraan te goed doet, en die het Tegenwoordige heet.

Zijn voorhoofd was hoog en convex als een theeketel, en zijn wangen waren rooskleurig als van een jong meisje. Zijn geheele ongeluk bestond ook slechts daarin, dat hij zich overlezen had aan al de achttiende-eeuwse boeken over de natuur, juist zooals men zich vroeger den kolder las aan ridderromans. Tot de natuur terugkeeren, stond op iedere bladzijde geschreven, en hij werd aangegrepen door een diepen afschuw voor de beschaving.

Dat was nu niet zoo te verwonderen. Hij heette Thuner, en zijn natuurlijke moeder, juffrouw Karlsson, had een lampenwinkel. Hij hield veel van haar, maar iets ongerijmders, onwijzers en leelijkers dan de gedrochten, die op de planken van een lampenwinkel zijn uitgestald, is er op de geheele wereld niet te vinden. Sommige lampen waren rondachtig als dikke torren met kleine dassenpootjes, andere geleken kruiken of zakken, en nog weer andere langbeenige ooievaars met crinolines aan. Alle waren zij bedekt met zonderlinge kleine misvormingen, vergulde wratten, knobbels en bulten. De klanten die kwamen koopen, schudden wanhopig het hoofd, maar zij wisten, dat een behoorlijke lamp voor geen goud te krijgen was in de heele christenheid. En wie kon naar het binnenland van Arabië reizen alleen om een lamp te halen! Na veel zoeken en knorren legden de klanten eindelijk hun geld op de toonbank. Tusschen deze wanschapen voorwerpen, die toch de bestemming hadden des winteravonds de gezinnen om hun zacht en helder licht te verzamelen, zat nu de arme jongen met zijn natuurromans op den schoot, een vroeg-wijs straatjongetje vol wenschen en gedachten, maar altijd vervolgd door de vrees van tegen een der vergulde wratten of bulten te stooten.

Als hij soms eens met zijn moeder mee mocht naar den consul Isak aan de andere zijde der straat, die zoo vreeselijk veel geld verdiende, dat hij elektrisch licht in den kerstboom kon hebben, dan vond hij daar toch ook geen gezelligheid. De kern van het tehuis is toch in de eerste en laatste plaats een kamer, een kamer met vier wanden, een paar stoelen en een tafel. Hier was niets van dien aard te vinden. De wanden waren doorgeslagen en door schuifdeuren vervangen, zoodat het geheele huis veranderd was in een feestlokaal voor burgerpartijen. Al de mahoniehouten tafels vertoonden likeurvlekken, en buiten op de trap hoorde men

telkens een donderend kleeden-kloppen. Inplaats dat men de keukens en de provisiekamers en misschien nog een klein gluurraampje voor de vrouwen aan den straatkant gebouwd en het overige op een stillen, begroeiden tuin uitzicht gegeven had, woonde men als het ware op straat in een overdekten wagen, slechts door eenige glasruiten van de voorbijgangers gescheiden. Opdat het er niet „koud uit zou zien,” waren zoldering en wanden in stroepkleur geschilderd, en opdat het er niet „leeg uit zou zien,” was er in 't geheele huis haast geen prul te vinden, dat niet tegen de behangsels genageld of op de tafels en kastjes uitgestald was. De woning geleek wel een jaarmarkt. Hier en daar in de hoeken herkende de knaap zijn moeders krombeenige lampen, die met hun verlichte insectenkoppen wel huisgoden geleken, waarvoor men de zelfgekozen, onzinnige ongezelligheid aanbad.

Toen zijn moeder zag, dat hij zich verveelde en dat hij niet was als andere kinderen, nam zij hem des Zondags met zich mee uit de stad; maar daar lagen de bruine landhuizen bij elkaar in te kijken zonder aan de poëzie van tuinmuren te doen, alsof de broederschap-idee bevorderd moest worden door de menschen uit te lokken, zichzelf te vergeten en zich uitsluitend met elkaar bezig te houden. Dan mocht de knaap met het bootje langs de scheren varen, ver buiten de grenzen der beschaving, waar fabelachtige natuurwezens in manden stoelen op de veranda's zaten en couranten lazten. Daar kon hij met eigen oogen de wilde natuur leeren kennen, die den stadsmensch zoo bijzonder schoon voorkomt: een eilandje met een dennetje en een

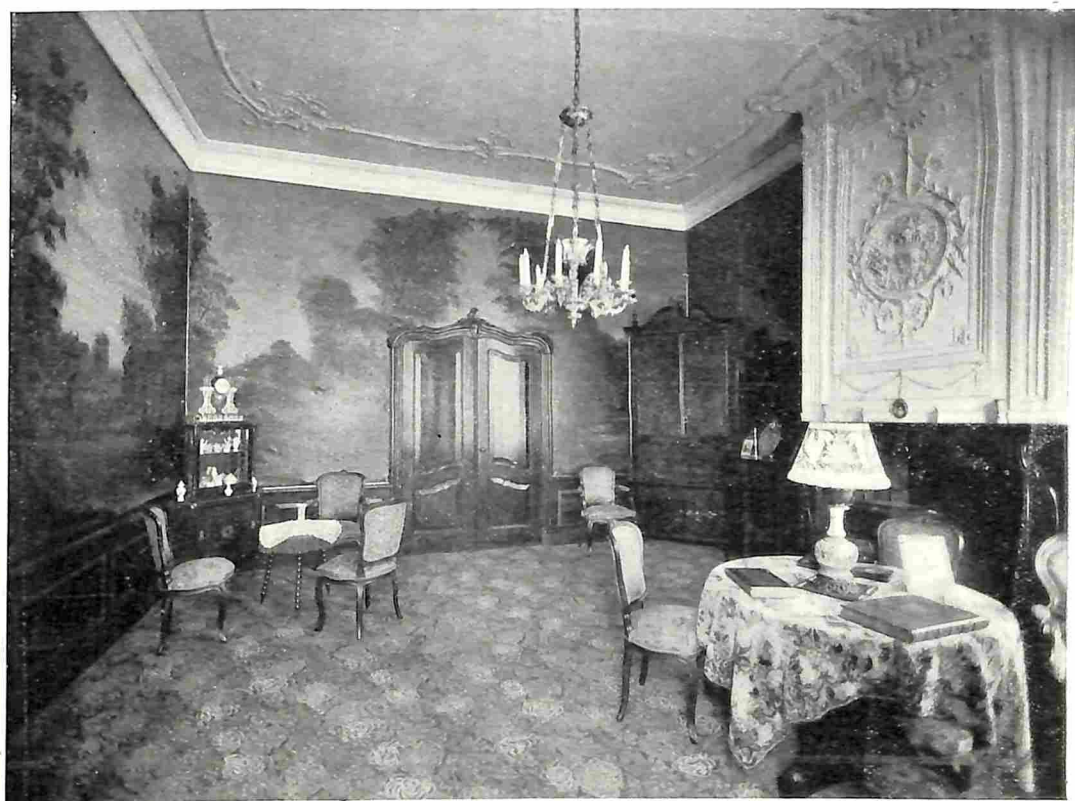

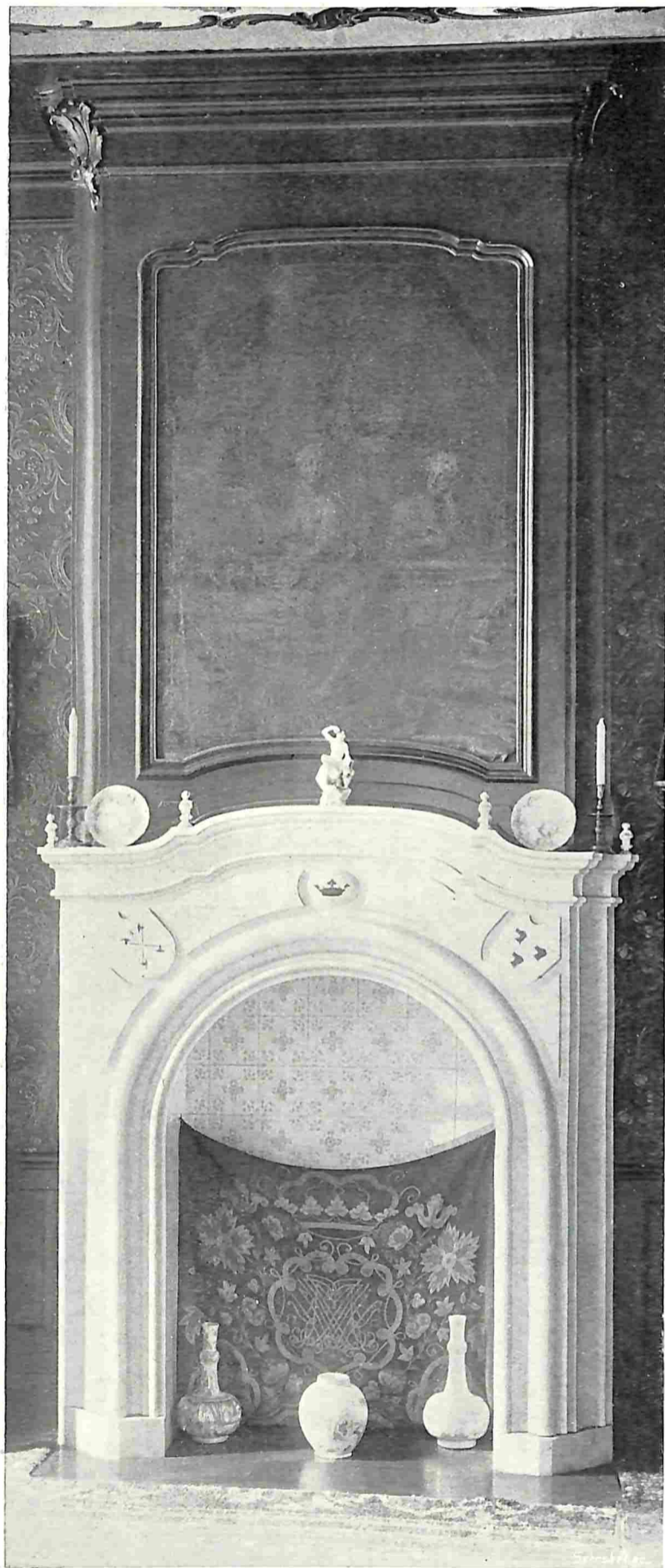
Foto C. Steenbergh.

ENGHUIZEN BIJ ZEVENAAR. EEN DER ZALEN.

steenklompje en een klein stukje zee met een pleziervaartuigje.

De knaap voelde zich bedrogen en begon in allen ernst te tobben. Hij ging denken, dat de gewone menschen altijd en in allen deele iets ongelooflijk belachelijks waren, waarover men slechts kon lachen, en die men het meest nabij kwam door grimassen te maken en de tong in de wang te steken. Hij huppelde langs den weg als een gek, en om recht natuurlijk te wezen, deed hij alle moeite om lomp en grof in zijn optreden te zijn. Zijn makkers schaarden zich om hem en toen hij opgroeide en het eerste dons zich vertoonde, voorspelden zij reeds, dat hij mettertijd nog eens een licht zou worden, dat zijn moeders grootste crinoline-lampen nog zou overschitteren. Zij zaten dus ook stom van bewondering, toen hij hen op een avond met de volgende woorden in zijn plannen inwijdde: „Hier is alles half. Neen, steek liever in zee, en reis naar de wilden!”

Mama begaf zich achter de toonbank en schreide, maar zij wilde zijn begaafdheid geen den minsten dwang aandoen. Zij kocht hem dus een reistasch, die zooveel kostte als zes van haar lampen en allerprachtigst was ingericht met potjes en scharen en

ENGHUIZEN BIJ ZEVENAAR.
SCHOORSTEEN IN DE GROOTE EETZAAL.

instrumentjes. Maar daar kreeg hij het weer te kwaad met den vloek der beschaving. Geen stuk zeep paste in de zeepdoos en geen borstel in de glazen bus, natte waren wilden volstrekt niet in de flacons blijven maar liepen er dadelijk uit weg, en er was geen sprake van om ook zelfs maar een papiertje te kunnen doorknippen met het onbruikbare schaarje. Met al dat glas en nikkel was de prachtige tasch bovendien zoo zwaar als een heele koffer. Geërgerd stopte hij de tasch in een kast weg, en besloot heel eenvoudig zijn schuiers in een stukje gewaste taf te wikkelen. Het was eigenlijk van dat oogenblik af, dat hij zich in ernst filosoof gevoelde — en zes weken later bevond hij zich ver in de wijde wereld op een paarlvisscher, die naar de gelukkige eilanden der stille Zuidzee zeil zette.

Het was kostelijk om onzen filosoof als lichtmatroos te zien, met zijn ronden, blanken meisjeshals over de reeling aan loefzijde gebogen om de laatste overblijfselen der beschaving aan de razende natuurkrachten te offeren. Zijn aanroepingen van de natuurgodheid werden ten slotte zoo dringend, dat de kapitein hem naar oud zeemansgebruik de keel deed smeren met een stuk ranzig spek. Hij werd daarna wel een weinig minder vurig in zijn kniebuigingen aan de reeling, en troostte zich met de gedachte, dat alle scheepsvaart eigenlijk onnatuurlijk was, daar de mensch toch niet bestemd was tot schommelen. In plaats daarvan begon hij nu onder de bemanning over de wonderen der natuur te spreken en trachtte school te vormen. Alles was een en ondeelbaar, predikte hij, zoowel de fok als de bezaan, zwabbers en vliegende visschen, de kraanbalk en het water. Alles was een en hetzelfde, alleen de mensch en de natuur waren twee.

De kapitein, een geboren Zweed, die in buitenlandschen dienst was opgeklommen, was een flinke kerel van de rechte soort, ofschoon hij er met zijn peper- en -zoutkleurigen kinbaard uitzag als een gorilla. Hij placht op de kajuitstrap te zitten, terwijl hij zijn tabakspruim van den eenen naar den anderen mondhoek liet gaan. Hij sprak weinig, als het niet was over brassen en razeilen, maar tusschenbeide, als de bark lij frissche koelte een aardige vaart zette, kon hij toch nog wel eens spraakzaam worden.

„Wat praat je toch, vriend?” zeide hij eens, toen hij oogenschijnlijk halfslapende een geheelen namiddag naar des filosofen predikaties bij den grooten mast geluisterd had. „Wat beteekent dat? Ben ik soms onnatuurlijk, zoo'n ouwe zeerot? Hard brood is mijn beste spijs, maar de sloopshond wil het niet hebben, als hij er geen boter op krijgt. Je praat van natuurwonder. Ja, een wonder is alles, waaraan men niet gewoon is. Je vertelt van vijftig voet lange hagedissen, die op de wereld rondkropen, voordat de kleine mensch alles met zijn kleine maat kwam bederven. Ik heb een beest gezien dat zestig voet lang was, en dat was de lintwurm uit de maag van baas Olsson. Stel je baas Olsson voor, als je kunt, stadskind dat je bent! Een klein restje rood haar achter in den hals, en duchtig uitgekamde bakkebaarden. Niemand had hem ooit een boot zelf zien roeien of een mijl voor zijn genoegen wandelen. Hij kreeg dan ook een beroerte en God nam hem spoedig tot zich. De man ruste in vrede, want hij was mijn eigen vader zaliger, begrijp je. Maar die had een trouwe meid, een echt natuurkind met papieren bloemen op haar hoed, die 's nachts op het zolderkamertje in haar slaap schreeuwde, en die dacht, dat er in alle kasten spoken zaten. Het grootste wonder, dat die zich kon voorstellen, was de wachtparade in de stad. Ik begreep toentertijd niet, dat de hooivork beter is dan de sextant, maar smachtte naar zee, ofschoon het me toch aan het hart ging, toen ik mijn doip moest verlaten en bepikt en beteerd werd. Maar daarvoor kreeg ik ook het grootste natuurwonder van de wereld te zien, en dat is de stad Londen. Toen heb ik mij driemaal onder den baard gestreken, en begon te begrijpen, hoe geweldig en onpeilbaar de natuur in haar scheppingen is. En nu zal ik je een raad geven. Maak de andere jongens niet kwaad, want in hun kleine verzameling van naturalien hier aan boord hebben ze touwen en katten.”

Daar begreep de filosoof natuurlijk niets van, en hij durfde niets te vragen of te antwoorden.

Op kerstavond steevende de bark met een zwakke bries voorbij een met palmen bewassen kringrif. Thuner had zijn tong in zijn wang gestoken en was bezig een zijner gewone voordrachten ten beste te geven achter het slap neerhangende fokkezeil. De werkelooze bemanning klapte in de handen en lachte dat het een aard had, maar den kapitein, die uit zijn humeur was over den slechten wind, begon het te vervelen en hij floot den filosoof bij zich.

„Ik met mijn domme verstand weet alleen maar dit,” begon hij, „dat als ik jou bij je ooren trek, ik dat eigenlijk niet zelf ben. En als ik grog zit te hijschen in de kajuit, of als ik met den eersten stuurman uit ben in het havenkwartier, dan ben ik dat eigenlijk zelf ook niet. Maar soms, als ik 's nachts aan het roer sta, en alles zoo plechtig stil is, dat het mij heet voor de oogen wordt, zoo gelooid als ik ben, dan komt het mij voor, dat ik nu mijn eigen ware natuur zie, zooals ik die van mijn Schepper gekregen heb. En als een mensch zijn gevoel van eigenwaarde vergeet en zich in de veeren rolt en voor gek speelt, dan denk ik: Wat is die stumper nu oneerlijk tegenover zichzelf! — Kom eens hierheen, dan zal ik je iets wijzen. Daar beneden hangt tegen den wand boven mijn kooi een oud aanplakbiljet, dat ik in Londen heb opgedaan, en waar ik altijd graag naar kijk, omdat 't zoomooi is. Daar zie je alle mogelijke beesten op, giraffen en neushoorns en zebra's. Nu moet je eens niet letten op die mode-malligheden in het dierenrijk, die manen en oorpluimen of de prachtige veeren kuiven van sommige vogels, maar je moet kijken naar dien leeuw die daar bovenaan op een

rots ligt en naar een sterrenbeeld staart. Dát is de heilige ernst van de natuur, de toestand van onschuld, dien wij vergeten zijn. En un is 't genoeg! Twee man te loevert! Brast de voornok stijver op!"

Eenige der bemanning waren naar voren komen slungelen om te luisteren, en Thuner gevoelde, dat het er nu op aankwam. Hij vatte moed en zette zich in postuur.

„Ik ben als matroos niet veel waard, kapitein.”

„Heb je 't gehoord, jongens?"

„Ik zeg alleen maar wat waar is. Ik heb mij aan boord verhuurd, om zoo naar de wilde eilanden te komen, en ver van de boosheid der steden een onbedorven natuurleven te leeren kennen.”

„Ik neem de jongens tot getuigen voor je woorden. Als het je verveelt, hijsch dan je hemd aan een staak, wanneer wij, met Gods wil, hier over een dag of veertien weer langs komen.”

Tegelijkertijd hoorde men een luiden plomp, en voordat iemand nog recht wist wat er gebeurde, ging de filosoof kopje onder in het smaragdgroene water.

Toen hij zich rechtgedraaid en keel en oogen van water bevrijd had, begon hij haastig te zwemmen in de richting van het belommerde kringrif. Toen hij aangeland was onder de kokospalmen die als een zuilengang het windstille binnenmeer omgaven, wierp hij de gehate kleederen van zich af, en stond daar zooals de natuur hem geschapen had, niet schoon, maar naakt.

De bark had alle zeilen bijgezet en verdween op zee. Schildpadden en hermietkrabben zaten nieuwsgierig om hem heen op het sneeuw-witte koraalgruis. De dodo bekeek hem met terzijde gebogen kop van uit zijn nest in de takken, en uitvorschend kwamen de wilden naderbij met kromme knieën en torenhooge kapsels.

Hij ging hun tegemoet zonder oog te hebben voor hun speren, en stak het hoofd vooruit om hen met de gebruikelijke neuzenwrijving te begroeten, maar het opperhoofd duwde hem met een gebaar van hoogmoedige afkeuring weg. Het hofceremonieel was zoo lang en ingewikkeld, dat de onwetende filosoof ten slotte geheel radeloos en verward werd.

„Niet op hoofdmans schaduw staan!" zei de wilde, maar zijn stem klonk vriendelijk. Hij kende geen onderscheid tusschen goed en kwaad en zag er uit als een goedmoedig Russisch generaal zonder kleederen.

Hij bond de handen van den filosoof met touw van kokosvezels, en stak hem daarop even met zijn mes in den bovenarm, om met een ontevreden grijns het bloed te proeven.

„Geen Spanjaard," zeide hij. „Spanjaard is bitter. Geen Chinees. Chinees is zoet. Die man smaakt misselijk zoetzuur.”

Dat kwam van den Germaanschen humor, die den filosoof in het bloed zat, en den wiide zoo tegenstond.

Nu hieven de mannen hun speren op, en de vrouwen, die haar borsten over de schouders geworpen hadden, voerden een somberen offerdans uit. Ondertusschen beduidde het opperhoofd den filosoof dat hij voorover op den grond moest gaan liggen en zette zich toen schrijlings op zijn rug.

Zonder zich te haasten of de vriendelijke uitdrukking van zijn donker gezicht te veranderen, begon hij twee lange messen te wettten, en de filosoof zag te laat in, dat de onschuldige kinderen der natuur van plan waren hem op te eten.

Men zegt, dat toen hij de eerste messnede in zijn dij voelde — en dat was nog op dien zelfden kerstavond — hij zijn geloof afgezwooren en met luider stemme tegen de wilde natuur getuigd zou hebben. Er zijn er zelfs die beweren, dat zijn laatste woord een roep om politie was! —

„Ik begrijp niet," zeide mijn vriend geërgerd, toen ik hem deze vertelling had voorgelezen, „dat men zoo waarschijnlijk kan aanvragen en zoo flauw eindigen. Ik had werkelijk iets geheel anders verwacht." —

Uit het Zweedsch van V. v. Heidenstam.

BRAMEN.

ONDER de in het wild groeiende planten behoren de bramen tot die, welke om verschillende redenen onze aandacht verdienen. Voor de meeste stadsbewoners, ook al houden zij zich niet bezig met plantkundige studiën of met botaniseeren, zijn ze geen onbekenden, dank zij hare smakelijke vruchten en hare opvallende groeiwijze. En op het platteland zullen er maar zeer weinigen zijn, die ze niet kennen, omdat de kinderen daar ijverig de vruchten er van verzamelen en opeten, soms ten koste eener hevige buikpijn, daar zij ze nog al eens half rijp gebruiken uit vrees, dat ze anders achter het net zullen visschen of dat de vogels hun voor zullen zijn, want deze snoepen er ook al graag van.

Iets anders echter is het, of die kennis wel heel diep gaat, want het is waarlijk niet gemakkelijk, een eenigszins volledig overzicht van alle braamsoorten, welke hier te lande voorkomen, te verkrijgen. Van het geslacht *Rubus*, waartoe de bramen behoren, komen volgens Heukels' *Flora van Nederland* niet minder dan 68 soorten en ondersoorten in ons land voor. En het is dus geen wonder, dat deze stekelige planten niet slechts aan hen, die hare vruchten willen plukken, maar ook aan den plantkundige, die wenscht te onderzoeken, met welke soort hij te doen heeft, menig moeilijk oogenblik bezorgen.

Zoowel op de klei- als op de zandgronden worden ze aange- troffen, maar meest toch op het zand. Langs dijken en wegen

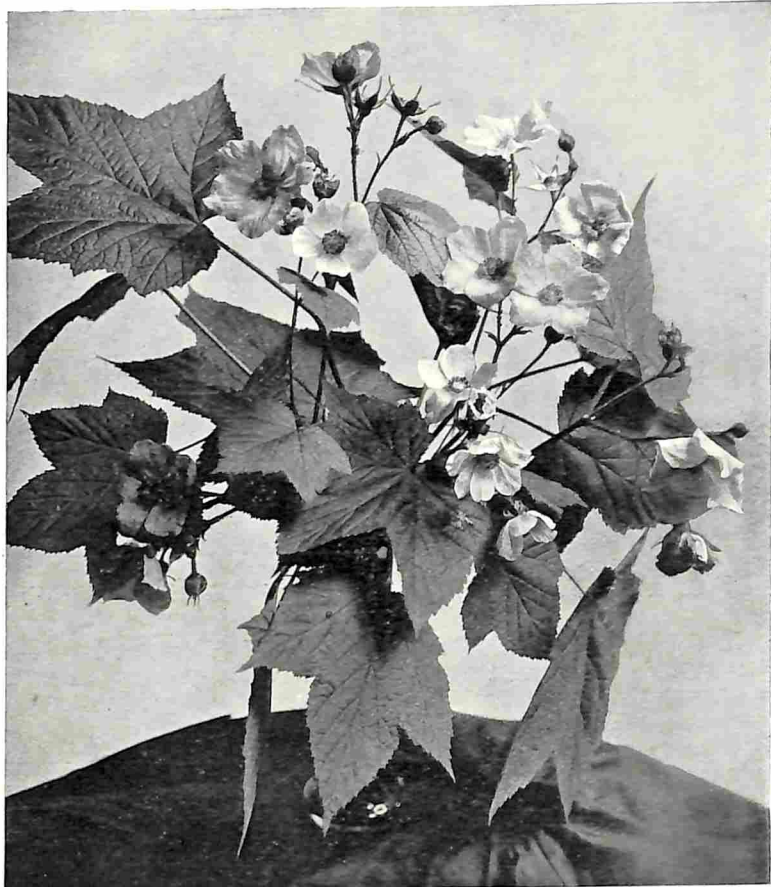

Foto C. Steenbergh.

BRAAMBLOESEM.

ontmoet men ze vaak bij menigte; langs slootkanten en greppels laten ze hare slappe takken afhangen; in houtwallen weten zij zich met gemak met behulp van hare stekels tot boven in het kreupelhout omhoog te werken. In de duinen vormen zij vaak ondoordringbare boschjes, welke prachtige broedplaatsen aanbieden aan verschillende vogeltjes, omdat hunne nesten daar veilig zijn voor roofzuchtige dieren en menschen.

Ziedaar reeds een der verdienstelijke eigenschappen der bramen want niemand zal kunnen ontkennen, dat die vogeltjes een gewichtige economische beteekenis hebben, daar zij de beste verdelgers zijn van de vijanden onzer cultuurgewassen. Aan broedgelegenheid mag het hun dus niet ontbreken en daarvoor helpen de bramen mee zorgen.

Niet alleen in het wild komen bramen voor; vele soorten worden ook gekweekt, daar sommige waard zijn, als sierplant te worden aangeplant, omdat ze uitmunten door een overvloed van fraaie bloemen of door bladeren van sierlijken vorm en opvallende kleur zooals bijv. *Rubus ulmifolius bellidiflorus*. (zie de afb. op blz. 443) Andere soorten weer vormen fraai gekleurde takken, welke vooral 's winters het oog streelen, wanneer ze blad verloren hebben. Dit is bijv. het geval met *Rubus leucodermis*, welke takken bedekt zijn met een witte, wasachtige stof, zoodat men zou zeggen, dat ze met witkalk ingesmeerd waren; de bladeren, welke aan de onzijdige schitterend wit zijn, verhoogden de schoonheid dezer plant in den zomer ten zeerste. Vooral wanneer ze voor een groep coniferen geplaatst is, maakt zij een zeer fraaie indruk in den winter.

Alle braamsoorten zijn zeer geschikt, om in korten tijd muurvlakten te bekleeden, daar ze uitstekende klimmers zijn, die zich met hare stekels zeer gemakkelijk, soms wel een beetje al te losbandig, omhoog weten te werken.

Verder zijn er ook nog soorten, die zeer gezocht zijn ter wille van hare vruchten. Het is bekend, dat van het vroege najaar, ongeveer eind Augustus, af. overal de bramen in het vrije veld afgezocht worden door jong en oud, om er de smakelijke vruchten van te verzamelen, ondanks het gevaar, dat men loopt, om de kleeren stuk en de handen open te rijten aan de geduchte stekels.

Het moet ons daarom wel bevreemden, dat de bramen zoo zelden in de tuinen gekweekt worden, vooral omdat er enkele veredelde braamsoorten zijn, welke veel betere en grootere vruchten opleveren, dan de in het wild groeiende. Niet alleen zijn de vruchten (of botanisch gesproken de schijnvruchten, want een braam is een verzameling van een aantal op een gemeenschappelijke bloembodem ingeplante steenvruchtjes) versch te nuttigen, maar ook uitstekend te verwerken tot sap of jam, zoodat men er ook heel den winter van genieten kan.

De nijldige stekels, waarmee niet alleen de stengels, maar ook de bladstelen en nerven bezet zijn, dragen er mogelijk wel voor een groot deel de schuld van, dat men ze zoo weinig in den fruittuin aangekweekt ziet. Toch behoeven die het ons niet zoo lastig te maken, wanneer men de bramen maar plant op een plaats, waar men niet te dicht langs behoeft te loopen. Kan men voor haar een afgelegen hoekje, een schutting of tuinmuur, waarlangs geen pad loopt, inruimen, dan kan men zich vrij in den tuin bewegen, zonder zich te schrammen of een scheur op te loopen in onze diverse kleedingstukken.

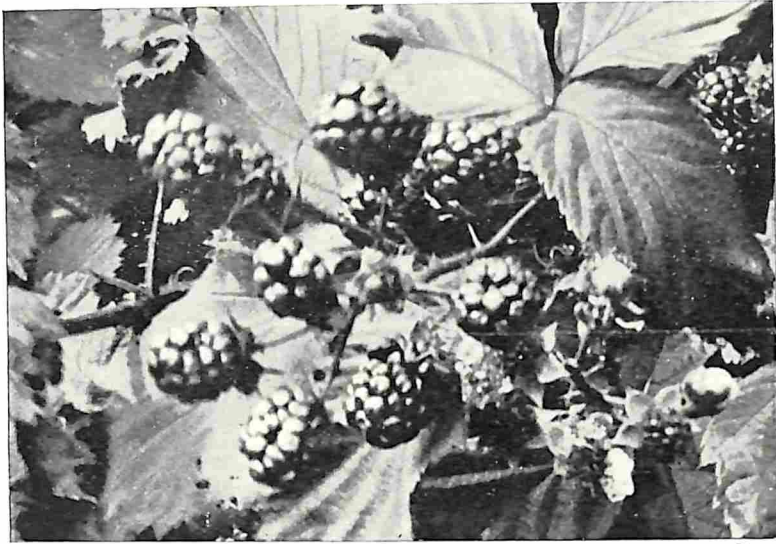

Foto C. Steenberg.

BRAMEN. VRUCHTEN AAN DEN BRAAMSTRIJK.

In de laatste jaren heeft men zich toegelegd op het kweken van verbeterde braamsorten, welke vele en groote vruchten voortbrengen. Deze zoogenaamde grootvruchtige soorten, waartoe men ook de Loganbes, een kruising van een Amerikaansche braamsoort en een framboos rekent, zijn uit Amerika tot ons gekomen.

Men leidt de bramen op tegen hekwerk, langs een muur of schutting, of wel men plaatst een viertal stevige stokken in den grond, zóó dat ze een vierzijdige pyramide vormen, om de bramen daar langs en omheen te leiden. Door snoeien en aanbinden moet men nu vooral zorgen, dat men geen warboel krijgt, want de bramen zijn krachtige en wilde groeiers. Worden de takken wat al te lang, dan kan men ze gerust wat inkorten; een getemperde groei bevordert de vruchtbaarheid.

Dit is ook gewenscht, omdat hangende takken, welke den grond raken, spoedig wortels vormen, waardoor men na korten tijd groote braamboschjes krijgt in plaats van struiken. Het plukken der vruchten wordt daardoor niet weinig bemoeilijkt.

De braam bloeit op het hout, dat het voorafgaande jaar gevormd is, evenals de framboos. In den herfst moeten de afgedragen takken verwijderd worden en van de jonge takken, welke het volgende jaar vruchten moeten dragen, behoudt men alleen de sterkste; deze worden 30 à 40 cM. van elkaar aan een hekwerk gebonden. De scheuten, welke de meeste neiging toonen, om de hoogte in te gaan, moeten ook weggenomen worden, want deze zijn het minst vruchtbaar.

De jonge, nog sappige stengels der bramen worden door de geiten met graagte gegeten, terwijl men beweert, dat van de jonge bladeren een goede plaatsvervangster van de thee bereid kan worden. De houtige takken worden vaak gebruikt, om er jonge boomstammen mee te omwikkelen ter bescherming tegen hazen en konijnen die door de stekels weerhouden worden, er aan te knagen.

Niet zeer vruchtbare zandgronden, die nu soms hoegenaamd niets opleveren, zouden met succes productief gemaakt kunnen worden door ze met bramen te beplanten, in hoofdzaak op de zelfde manier, als men dat in sommige streken van Nederland met frambozen doet.

A. M. VAN DRIEL.

EEN OUD HONDEGRAF.

Bij de slotruïne van het dorpje Winterstein in Thüringen verheft zich een verweerde grafsteen, waarop een hondje staat afgebeeld onder het volgende opschrift:

Anno 1660 jar
der 1 Marci war
Ward ein Hund hierher begrawen
daz in nicht fressen die Rawen.
Fürsten und Hern Stuzel genant,
Fürst sein Name wol bekant.
Geschach ub seiner grosze Trevlichkeit,
die er seine Her und Frawen beweist.

Eens behoorde Stuzel aan een Heer von Wangenheim, die rentmeester was van Hertog Ernst van Gotha. De Hertogin had echter een aardig kamermeisje in haren dienst, dat liefdesbetrekkingen onderhield met den rentmeester en hun postillon d'amour was Stuzel, die tusschen Winterstein en Gotha de minnebrieven in zijn halsband vervoerde. De hond werd door het later getrouwde paar in eere gehouden en zelfs na zijn dood op het dorpskerkhof onder dit oude gedenkteeken begraven.

Dit is alles heel lief, doch in latere jaren werd in echt dorperschen strijd den Wintersteiners door de bewoners der omliggende dorpen plagerig verweten, dat hun dooden „bij den hond begraven lagen." Deze dienden daarover ten slotte een bezwaarschrift in bij de kerkelijke overheid in Gotha en het gevolg was, dat het hondgraf naar het slotdomein werd overgebracht om den goeden Wintersteiners hun gemoedsrust te hergeven.

G.

Een kranig tabaksverkooper.

„WANNEER wij te Amsterdam op de Heerengracht vóór het huis staan, dat den hoek vormt met de Leidschegracht (levendige zijde), zien wij aldaar op een gevelsteen vier mannen afgebeeld, die helmen op 't hoofd, ronde schilden aan den arm en pieken in de hand hebben, en achter elkander op 't zelfde paard zitten, terwijl daaronder staat: *de vier Heemskinderen*”.

Aldus begint een van Mr. J. van Lennep's historische novellen, welke getiteld is: „Een wakker man". Daar wij eenige weken geleden van het genoemde huis, dat aangekocht is door de vereniging „Hendrick de Keyser", een afbeelding plaatsten (zie Buiten" van 31 Aug. 11. blz. 420) meenen wij dat er alle aanleiding is er onze lezers op te wijzen, dat dit huis niet alleen bijdraagt tot het vormen van een der mooiste stadsgezichten in de hoofdstad, doch tevens niet van historische betekenis ontbloot is. In den kelder toch onder dat huis bevond zich in 't laatst der 18de eeuw de welbekende tabakswinkel, gedreven door George Hendrik de Wilde. 1)

George Hendrik de Wilde, George Hendrik de Wilde? Voor meer dan één lezer zal vermoedelijk deze naam geen bekende zijn. Toch is 't een naam, die niet gansch en al in vergetelheid moet geraken. Die hem droeg was een flinke kerel, een dappere te midden van veel lafaards, een eenvoudig burger, die met behulp van een saamgeraapt troep strijders, met vrucht het hoofd wist te bieden aan krijgsbenden, tot de best geoefende troepen van Europa behorende.

De tocht van het Pruisische leger onder Hertog Karel van Brunswijk dat in 1787 Willem V en zijne Willemijn, door de Patriotten zoo kwelijk behandeld, in cere kwam herstellen, liep als van een leien dakje. Utrecht, Woerden, Gorinchem werden door de Patriottische krijgers verlaten, de Hollandsche linie op welke kracht men zoo vertrouwd had bood geen tegenstand, en Amsterdam bleef welhaast het enige bolwerk in handen der Patriotten, een bolwerk, dat men echter niet zonder slag of stoot wilde overgeven.

Het bevel over den gewichtigen post te Ouderkerk aan den Amstel, waar Amsterdamsche vrijwilligers, Friese en Geldersche uitgeweken en manschappen van het corps, dat Utrecht had verlaten, de stad tegen een aanval moesten verdedigen, werd opgedragen aan den tabaksverkooper De Wilde, die hoewel kapitein van de Amsterdamsche schutterij, nooit enig blijk van krijgskundige bekwaamheden gegeven had, maar die tusschen veel schreeuwers een man was, die van aanpakten wist. 't Was weinig meer dan een militaire verdeling geweest, die tocht van het Pruisische leger door Gelderland en Utrecht, maar te Ouderkerk stootte het het hoofd, tengevolge van de maatregelen, door De Wilde genomen en de onder zijn bevel allerkrachtigst gevoerden tegenstand. De Fransen slaagden er na een dag strijden niet in het dorp en omgeving te nemen en waren er meer mannen als De Wilde geweest en hadde de stad volgehouden, vermoedelijk ware zij onneembaar gebleken. Maar 't Amsterdamsche stadsbestuur was de schrik om 't Keezenharte geslagen en De Wilde kreeg last alle verdere pogingen tot verdediging op te geven. Hoewel 't hem moeite zal gekost hebben, gehoorzaamde hij, zich ook in dit opzicht een goed soldaat betoonende.

Begrijpelijk dat De Wilde, nadat de Prinsgezinden weer aan 't roer waren gekomen, als officier der schutterij ontslagen werd. Maar toen in 1795 zijn partij zegevierde, bleek zij haren wakkeren medestander niet vergeten te zijn: hij werd tot kolonel-kommandant der Amsterdamsche schutterij benoemd, welken post hij tot 1798 bekleedde. In 1817 overleed hij.

De Wilde's kranig optreden heeft geenerlei invloed gehad op den loop der geschiedenis. Maar het heeft weer eens bewezen, dat een krachtige persoonlijkheid, met gezond verstand, vasten wil en liefde voor de zaak, die hij tot de zijne gemaakt heeft, héél wat vermag, al is hij slechts tabaksverkooper in den kelder van het huis Heerengracht hoek Leidschegracht. L.

DE HEROVERING VAN ONS
HUISELIJK GELUK.

6) Naar het Engelsch.

MAAR in het tweede geval — als ge meikt dat slechts plichtsbef hem tot zijn aanbod drijft — brengt ge hem naar zijn makkelijken stoel, stopt zijn pijpje voor hem, haalt zijn krant, kust hem eens hartelijk en zegt ge: „Welnee, vriendje, je bent moe. Rust jij maar eens lekker uit. We zijn dadelijk klaar en dan gaan we wat in den tuin wandelen." Dat is al. Verder geen woord over eigen knikkende knieën, en van vermoeidheid gezwollen voeten. Geen woord, hoor mevrouwetje!

Ik ben er van overtuigd, dat al naar ge uw krachten wijdt aan het koken en het huishoudelijk werk, ook de belangstelling van uw echtvriend in uw proefnemingen zal toenemen, ja, ook zijn teederheid en zorg voor u. Ge zult ontdekken, en het ook hem doen meevoelen, dat er honderden dingen in het huishoudelijk leven zijn, die de grootste scherpsinnigheid vereischen en ge

1) Niet verzwegen worde, dat volgens van Lennep en Ter Gouw's „Uithangteekens", I, blz. 332, de Wilde's tabakskelder in het huis er naast was. Wat is nu juist?

zult er verbaasd over staan, welk een interessante en aangename gesprekken door deze groote en kleine dingen zich tusschen u zullen afspinnen.

Weet wel, ge zijt compagnons van een bloeiende zaak, waarin ge beiden met hart en ziel opgaat, op welker gestadige vooruitgang gij trotsch zijt en waarvan het batig saldo zich in menig gelukkig oogenblik zal verwezenlijken.

En het resultaat van uwe bemoeiingen blijft niet uit!

Weldra ziet ge uw man beladen met allerlei tijdsbesparende instrumenten, flesschen en blikjes thuiskomen (Ik waarschuw u van te voren, het meeste zal in uw oogen waardeloos zijn).

Wat nu de voedingskwestie betreft, zou ik u aanraden ervoor te zorgen, dat ge de eenvoudige keuken absoluut beheerscht. Tracht niet de kunsten van eerste koks te doorgronden. Een eenvoudige schotel, maar goed voorbereid, smaakt uw man uitstekend. Weet, dat het een genot kan zijn goed brood te eten en dat aardappels en groene groenten, op zijn O'Flannigans bereid, zelfs een vorst zouden doen watertanden om aan het maal deel te mogen nemen. Beperk uzelf tot een paar schotels, waarin ge uitmunt en laat de groote verscheidenheid van menus aan restaurants en hotels over.

Verscheidenheid is het excuus van den slechten kok en is de oorzaak van maag- en darmziekten bij menigeen. Het lichaam geraakt aan zekere spijzen gewend en komt er tegen in opstand als het dit voedsel moet ontberen. Houdt ge een raspaard, een edelen hond niet het beste als ge hem geregeld hetzelfde voedsel geeft? Werkelijk, vaak hetzelfde voedsel te genieten wordt absoluut niet eentonig, de slechte toebereiding alleen bezorgt er u een tegenzin in.

Tracht zulk brood op tafel te brengen, dat een snede ervan reeds een maaltijd op zichzelf beduidt. Laat de geur van uw aardappels en groenten uw maag tot eten prikkelen en zorg, dat uw vleesch zoo malsch is, dat het op de tong smelt.

Voed uw man goed en wek middelerwijl zijn belangstelling voor uw nieuwen stoomkoker en uw nieuwen messenslijper en uw nieuwen veger. Laat hem ook uw voorraad in de provisiekamer zien!

En als ge geen man hebt, doe dan dit alles voor uzelf. Gaat uw hart echter naar een echtvriend uit, zorg dan eerst, dat ge uiterst bedreven in alle huishoudelijke zaken zijt en noodig dan de meest aantrekkelijke van uwe ongetrouwde mannelijke kennissen tot een of twee maaltijden uit. Ik verzeker u, dat de kus op uw hand bij het afscheid werkelijk gemeend zal zijn en krijgt ge hem zelfs zoover, dat hij u bij het afwassen zijn hulp aanbiedt, wees dan onbezorgd... de zaak is voor elkaar!

Wat wilt ge liever hebben: zilveren theelepeltjes of een olie en azijnstel?

HOOFDSTUK VIII.

TWISTGESPREK MET EEN SPARTAANSCH E VROUW.

We hadden ons leven zonder dienstboden reeds eenige maanden gevoerd toen er opschudding-verwekkende brieven uit Norfolk in ons bezit kwamen. Het bleek, dat een zekere Engelsche Lord arbeiders voor zijn boerderijen te kort kwam en de leerlingen van Norfolk uitnoodigde hem in deze buitengewone omstandigheden te helpen. Indien mijn dochter Josephine aan dit verzoek zou voldoen, zou ze met de andere meisjes in een gemeenschappelijk huis leven en f 18. — per week verdienen.

„Nooit van mijn leven vind ik dat goed!”, riep ik na ontvangst van bedoelde brieven uit.

Evenwel kwam men van verschillende zijden steeds weer op het gedane voorstel terug terwijl mijn kleine Jo, een lieve, dappere meid, wel wilde helpen doch de beslissing aan mij overliet.

Tenslotte vertrok ik naar Norfolk om daar met het hoofd van Jo's instituut de zaak te bespreken.

Deze dame was een intelligente, farsch gebouwde vrouw, en, gelijk later zal blijken, zeer vaderlandslievend.

„U kunt u niet voorstellen”, begon ik, „hoe ik voor het denkbeeld terugschrik”.

„En waarom dat?”, vroeg ze, terwijl op de wijze, waarop ze deze vraag stelde, het door haar gedachte antwoord duidelijk doorschemerde.

„Mijn dochter is nog zoo jong. Het is nog maar een kind”, antwoordde ik.

„Dat is zoo, maar ze doet haar werk goed en ze heeft de noodige ervaring opgedaan!”

„Om op uw terrein onder leiding van een dame te werken terwijl een andere dame in huis toezicht over de meisjes houdt, acht ik voor mijn kind uitstekend. Voor een boerenarbeidersloon werken, dat is hiermede een hemelsbreed verschil”. — Mijn vaderhart kwam in opstand.

„Het lijkt me ongeveer hetzelfde.”

Maar hiermede vergenoegde ik me niet.

„Volgens mij is dat absoluut niet het geval. De betaalde arbeider staat onder strenge discipline en die is bij een Engelschen boer niet altijd dusdanig, dat een welopgevoed jongmeisje eraan onderhevig kan zijn.” (O, ge hadt me moeten hooren!)

„Ik heb een hoog denkbeeld van den Engelschen boerenstand”, weerlegde de dame terwijl ze me van de hoogte aankeek alsof ze een brutaal jongetje voor zich had. Het is waar, bij een zekere soort redenaties kan men met den blik veel gedaan krijgen....

„Ik kan mij daarbij absoluut niet aansluiten,” antwoordde

Jo's vader, warm wordend. (Hebt ge wel eens een héél klein jongetje tegenover een reus zien staan?)

„Hoe kunt ge zoo iets beweren”, viel de dame uit met fonkelende oogen.

„Nu zal ik het haar eens geven,” dacht ik en me in mijn stoel oprichtend, begon ik: „Wat kennis betreft, staan ze een eeuw bij de overige wereld ten achter. Buiten hun schrikwekkende domheid zijn ze daarbij nog verbazend onopgevoed.”

„Dat was raak!”, juichte ik bij mezelf. Doch de dame lachte en antwoordde ijselijk beminnelijk: „Ik geef toe, dat veel boeren niet bepaald verstandig zijn, maar juist daarom maak ik me sterk, dat de vrouwen, die onder hen zullen leven, een goeden invloed op hen zullen uitoefenen.”

„Denkt u eens in, dat zoo'n kind als Josephine de gemeene beleedigingen van zoo'n boer moet afwachten.”

„O, maar ik denk niet dat hij....”

„Hij kan haar uitvloeken!”

„Dat is niet waarschijnlijk —”

„Maar ze bezigen een heel gemeen taaltje. Sommigen onder hen kunnen zich zelfs niet anders uitdrukken. En ze zijn erg opvliegend van aard.”

De dame keek me streng aan, vast besloten mij thans den doodelijken slag toe te dienen:

„Welnu,” zeide ze, „gesteld, dat het werkelijk zoo erg is als u doet voorkomen, gesteld, dat de boeren harde meesters zijn en daarbij van een lastig karakter, vindt u dan niet, dat Josephine, door zich het een en ander te getroosten, het bewijs van haar vaderlandsliefde moet geven? Haar land heeft haar noodig. Haar vaderland roept haar. Wat zal ze later van zichzelf moeten denken wanneer ze nagaat, dat ze in een nationale crisis, toen het land de vrouwen opriep, aan deze roepstem geen gehoor heeft gegeven!”

Ik geloof dat werkelijk een engel me op dit oogenblik de woorden ingaf:

„Mevrouw, wanneer een land voor zijn redding het offer van de zielerust van een kind noodig heeft, is het niet waard gered te worden.”

En het gesprek eindigde in een vriendschappelijke waardeering van elkanders denkbeelden met deze overeenkomst: Jo zou naar huis komen, bij ons inwonen en zooveel mogelijk de boeren in den omtrek, die om hulp verlegen waren, van dienst zijn. In den herfst zou ze naar Norfolk terugkeeren en haar cursus beëindigen.

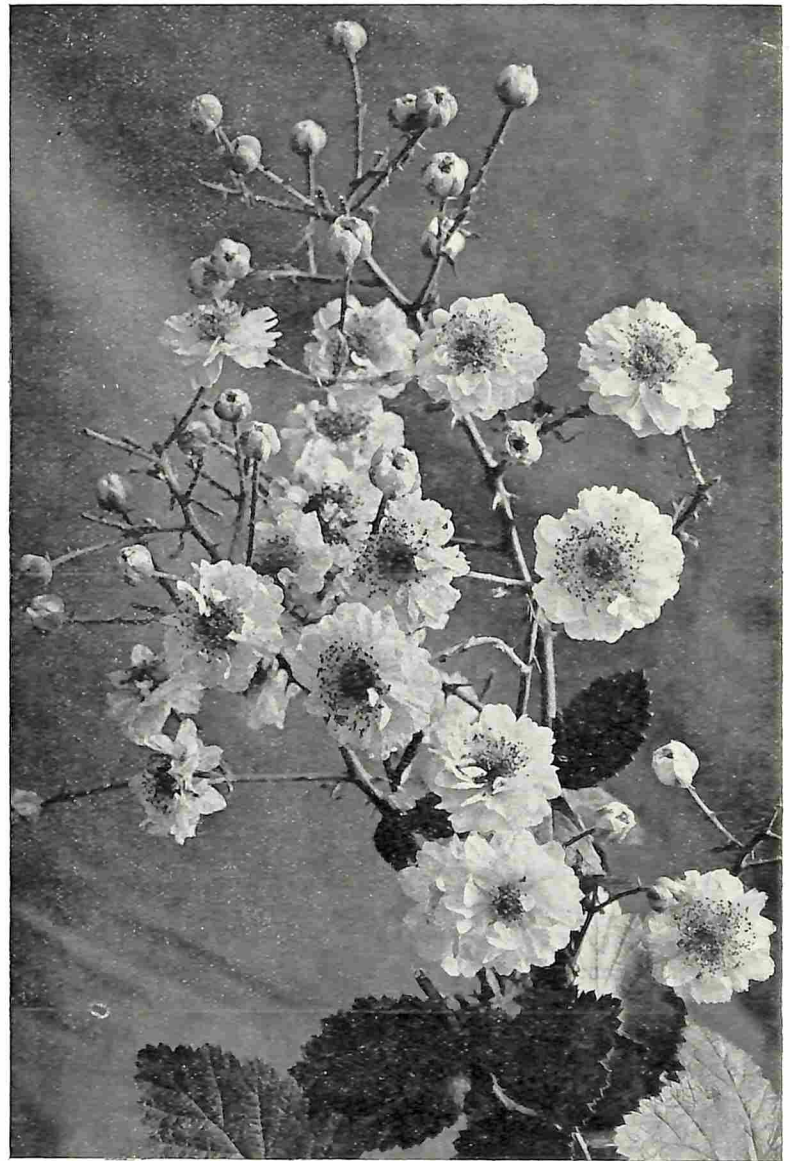

Foto C. Steenbergh.

BRAMEN.

BLOEIENDE TAK VAN EEN SIERBRAAM (RUBUS ULMIFOLIUS VAR. BELLIDIFLORUS.)

Doch waarom vertelt ge ons dit alles? Ge klopt ons onder een valsch voorwendsel het geld uit den zak! Wat heeft uw gesprek met de Norfolkse dame met het leven zonder dienstboden te maken?

Geduld, dames, geduld.

Jo kwam thuis met haar zwaarbespijkerde laarzen, haar bombazijnen broeken, haar ondoordringbare capes, haar ontzagwekkend mes en haar bulldog — een schrikaanjagende bulldog! — kwam in ons huis zonder dienstboden.

Wij dachten, dat het al heel mooi zou zijn wanneer deze openlucht-minnende jongedochter haar eigen kamer deed en af en toe eers de tafel dekte.

Maar, denk eens aan, zoo groot was de bekoring van ons dienstbodenloos bestaan, dat dit echte buitenkind onmiddellijk haar voorkeur voor het boerenbedrijf verloor en op het oogenblik een van onze beste helpsters thuis is.

Ge moest haar koper eens zien blinken!

En omdat ze nog steeds dol-graag in de luitenlucht is en er veel van houdt met haar bulldog het bosch te doorkruisen, verricht ze haar werk met zooveel ijver, dat het gedaan is — en uitstekend gedaan — voordat je het weet.

Zoo'n lieve, flinke meid!

En ze heeft den besten eetlust van ons allemaal!

Maar, zult ge zeggen, dat alles pleit niet voor uw vaderlands-liefde. Dames en Heeren, met Jo's hulp wordt een Engelsche huishouding gevoerd, met Jo's hulp kan haar vader zijn aandeel in de dagelijksche last van £ 5.000.000 betalen en met dat al groeit mijn lieve kind tot een goede, sterke, gezonde en verstandige Engelsche vrouw op.

HOOFDSTUK IX.

MAALTIJDEN EN TAFELGESPREKKEN.

Wanneer ik nu terugdenk aan den tijd toen er nog dienstboden in huis regeerden, begrijp ik nog altijd niet hoe ik zoo gezond ben gebleven, want thans weet ik, dat ik toen heel wat meer at dan werkelijk goed voor me was.

Als ge zonder dienstboden leeft, zult ge bemerken, dat ge als van zelf zeer omzichtig te werk gaat om u maar vooral geen onnoodige lasten op den hals te halen. Uw geweten doet u dan ook strenge verwijten indien ge door de een of andere nalatigheid uwen dagelijkschen arbeid vermeerdert. Ge wordt practisch, voorzichtig, nauwgezet en ge bespaart u een hoop omslag door met overleg uwe werkzaamheden in te deelen en allen overtolligen arbeid te vermijden.

Een van de eerste dingen, die u in verband met de maaltijden opvallen, zal dan dadelijk het vele zilver en de menigte borden zijn. Bij ons ontspan zich bij die gelegenheid het volgende gesprek:

„Hebt ge werkelijk zooveel borden noodig?“, vroeg ik.

„Als we niet eens meer de vormen in acht kunnen nemen, heb ik veel liever, dat we wel dienstboden houden,“ antwoordde mijn vrouw ietwat ontstemd.

„Ik heb anders wel van ontdekkingsreizigers van heel goeden huize gehoord,“ hernam ik standvastig, „die aan den eenen kant van hun bord hun vleesch e. groenten legden en aan den anderen kant hun dessert.“

„En hoe zag het tafellaken er daarna uit?“ vroeg mijn vrouw.

„Wel, dat namen ze natuurlijk niet mee,“ riep ik uit.

„Ba,“ antwoordde mijn vrouw hierop slechts, doch dat met zulk een nadruk, dat geen man zoo dwaas zou zijn verder op het onderwerp door te gaan.

Maar nu is het haar beurt.

„We zouden niet zooveel borden noodig hebben,“ merkt ze op, „als we een minder uitgebreiden maaltijd hadden.“

„Je meent zeker, dat we dan minder moesten eten,“ vroeg ik.

„Juist.“

„Denk je dan, dat we meer eten dan bepaald noodig is,“ vroeg ik een weinig boos.

„O, maar daar ben ik zeker van,“ antwoordde zij overtuigd.

„Als je er niet bent, eten we nooit 's avonds warm, alleen 's middags, en dan nemen we 's avonds een kopje cacao, een bord soep, wat brood of wat er anders in huis is.“

Dat laatste vooral bezorgde me een koude rilling.

„En is dat dan werkelijk genoeg,“ vroeg ik aarzelend.

„O zeker, we voelen ons dan altijd den volgenden morgen bij het opstaan veel kwieker.“

„Wel,“ antwoordde ik nog weifelend, niet erg met het idee ingenomen aan den eenen kant, terwijl ik aan den anderen kant toch ook niet wenschte, dat er voor mij een uitzondering gemaakt zou worden, „laten we het vandaag dan eens probeeren.“

En na een week vertelde ik aan al mijn vrienden, dat ze, wan-

neer ze zich nu eens werkelijk op hun gemak wilden voelen, zoo echt frisch en kerngezond wilden zijn.....

Ongetwijfeld is het verkeerd en nadeelig voor de spijsvertering 's avonds copieus te dineeren, laat staan nog later rijkelijk te soupeeren.

Laat ik u even zeggen, hoe we gewoonlijk onze maaltijden indeelen.

Bij het ontlijt beginnen we met havermost, die den vorigen avond gekookt is en den geheelen nacht in de hooikist heeft door-gestoofd. Dan eten we wat brood met een paar dunne sneedjes spek of ham en eigengemaakte jam.

Om 1 uur bestaat ons diner uit een licht verteerbare vleesch-schotel — gestoofd vleesch of de een of andere ragout, steeds van versch vleesch bereid — gevoegd bij O'Flannigan aardappels en O'Flannigan groente. Dan sluit het met een meelspijs als rijstepudding (waarlij wij steeds ongeglandsde rijst gebruiken) en gestoofd fruit.

Bij de thee eten we om 5 uur eieren, gesmeerde boterhammetjes met jam en zelfgebakken cake.

Om acht uur bestaat ons avondeten uit een kopje melkchocola of een bord boonen- erwten- of linzensoep, brood en wat fruit.

Hier hebt ge onze simpele maaltijden. Wij vinden het niet alleen absoluut voldoende maar zouden thans ook beslist niet meer kunnen verwerken.

In dat geval biedt het brood, dat in een vorig hoofdstuk uitvoerig werd beschreven, dit zonder gist bereide brood, een zeer voedzame basis. Ons brood, besmeerd met zuivere boter, geeft ons een maaltijd op zichzelf en een snede ervan verkwikt reeds het lichaam en verfrist den geest terwijl twee sneden al werkelijk genoeg voor een boerenarbeider zijn. Het is niet het treurige brood, dat voor kleine, armoedige winkeltjes uitgesteld wordt, hard en zuur van smaak wanneer het oudbakken is, het brood, dat in de

maag opzwelt en den honger niet stilt en dat, meer dan iets anders, de mannen naar de kroeg drijft. Het is ook niet het luxebrood, dat slechts uit korst bestaat, noch de sponsachtige, kleeke massa, die niet waardig is den naam van brood te dragen. Neen, het is een soort brood met een rijken smaak, een knappende korst, die ons aan een lekker biscuitje doet denken, en kruim, dat met de lekkerste cake kan wedijveren. Dit brood geeft uw kinderen een sterk beenderenstel, een gezond gebit en een goede spijsvertering. Het is brood, dat ge voor uw plezier zoudt eten.

En dat is absoluut geen afwijking van den levensregel.

Het brood moet een belangrijke plaats in het eenvoudige leven innemen. Indien ge de slagersrekening en de uitgaven bij den vischboer wilt verminderen, moet ge in een brood voorzien, dat meer is dan simpel bijlage bij het vleesch. Ge moet er een pièce

de résistance van maken en het niet alleen als zuivere voeding maar ook als de beste voeding leeren beschouwen.

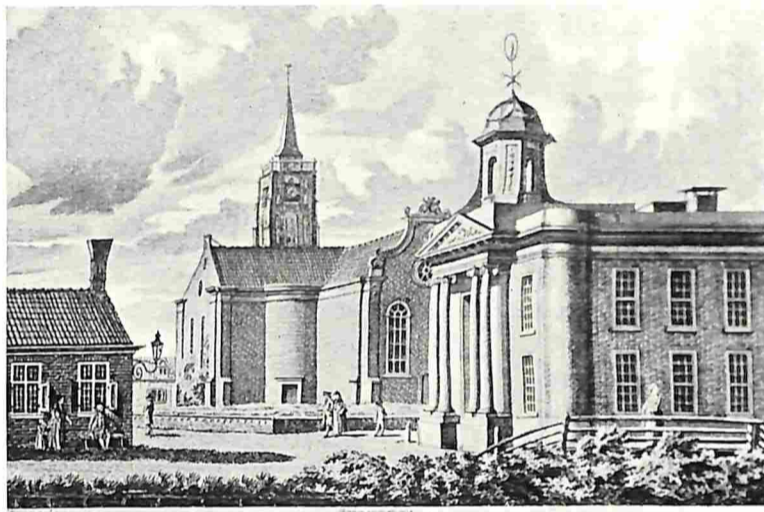
Draagt zorg voor een goed, voedzaam brood en de rest komt vanzelf.

Voor het theeuurtje, dat door gebrek aan vernuftige afwisseling in de laatste jaren in Engeland zeer heeft geleden, moet ge bij de Denen, Zweden en Noren in de leer gaan. Bij hen beduidt deze gezellige onderbreking een van de hoofdmaaltijden, en veel talent en uitvindingsgave hebben daar een verrassend resultaat te weeg gebracht. O.a. zult ge daar bij het theeuurtje zes, ja zeven verschillende broodsoorten vinden, elke soort van een absoluut verschillenden smaak. (Een Engelsch diplomaat in Stockholm vertelde mij, dat een kuur met Zweedsch brood hem van een pijnlijke maagstoornis had genezen). Stelt u nu eens hier een werkman voor, die 's Zondags een theetafel met zes of zeven broodsoorten vindt. Het simpel idee komt u al onwaarschijnlijk voor. Ge ziet den onthutsten man al met wijd opengesperde oogen voor u, denkend, dat de wereld vergaat. Ge hoort hem al verbaasd uitroepen: „Zeg Moeder, wat is er nou aan de hand?“

Maar de Scandinavische boeren, die een schamel loon verdienen, kunnen zich geen theeuur met slechts één broodsoort voorstellen. Zij hebben allerlei soorten brood en daarbij een vischschotel, eieren, verschillende soorten jams, kaas in wel een dozijn vormen en heerlijke, goudkleurige appels tot slot. Wanneer zij gaan eten, drinken zij eerst een kop thee en vervolgens een beker melk. Maar ge zult hun ook niet in vnzige, stinkende kroegjes in groote groepen opengedrongen vinden.

Laat ons een Scandinavische school voor bakkers oprichten. Ik zou dan zelfs nog verder willen gaan en wenschen, dat er niemand brood mocht bakken, die niet eerst aan die school zijn diploma had behaald.

(Wordt vervolgd.)

RECHTRUIS EN KERK TE WESTZAAANEN.

KIJKJE TE WESTZAAAN IN DE ACHTTIENDE EEUW.
Voor dit prentje, behoorende bij het artikel over „De Zaanstreek“, kon in ons vorig nummer geen plaats worden gevonden.